

Володимир ДЕМ'ЯНИШИН,

старший викладач кафедри експлуатації та ремонту автомобілів та бойових машин Інженерно-технічного факультету Національної академії Національної гвардії України, м. Харків

МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ШКОЛЯРІВ НА ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ ЗА КОНТРАКТОМ У СИСТЕМІ ВІЙСЬКОВО- ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ЇЇ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ПЕРЕВІРКИ

У статті уточнено параметри свідомого професійного самовизначення школярів щодо проходження військової служби за контрактом: критерії (мотиваційний, змістовий, аналітико-оцінний), показники (мотиваційного критерію – оцінювання військової служби, усвідомлення своєї ролі в ній; змістового – розуміння особливостей перебування на військовій службі; аналітико-оцінного – формування деяких компетентностей, необхідних для захисту Вітчизни) й рівні готовності (початковий, достатній, високий); визначено модель професійної орієнтації школярів на військову службу за контрактом у системі військово-патріотичного виховання та перевірено її експериментально.

Ключові слова: *модель, професійна орієнтація, військова служба за контрактом, військово-патріотичне виховання, готовність, методичне забезпечення.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Актуальність дослідження зумовлене пріоритетністю завдань загальноосвітніх шкіл щодо сформованості в їх випускників готовності до свідомого вибору професії та військових формувань щодо зміни їх способу комплектування на контрактний. Вона зростає в умовах ведення бойових дій на сході України. Проходження громадян України строкової служби залишається найбільш ефективним способом їх професійної орієнтації на військову службу за контрактом. В умовах припинення призову зростає роль військово-патріотичного виховання громадян України. Саме тому загальне виконання завдань згаданих інститутів здійснюється через систему військово-патріотичного виховання, навчання предмету «Захист Вітчизни» та потребує проведення ґрунтовного дослідження

педагогічних умов, які задовольняють вимоги щодо виваженого здійснення вибору професії школярем – військової служби за контрактом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення проблеми. Існує безліч досліджень пов'язаних з вибором професії учених у галузях педагогічних (Н. І. Балацька, М. І. Бех, В. В. Вострікова, М. З. Кузів, Л. Б. Куліненко), економічних (Н. А. Тюхненко, Л. В. Кулешова, К. П. Бондарчук), філософських (А. А. Заліський, Л. Л. Дворіченко) та інших наук. Зокрема процеси професійної орієнтації школярів на військову службу досліджують О. С. Гончаренко, В. В. Івашковський, А. А. Назарчук та інші.

Завдання щодо військово-патріотичного виховання дітей та молоді визначені Законом України «Про оборону України», Указом Президента України «Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки» та іншими нормативно-правовими актами.

Зокрема в згаданому Законі визначено, що «Підготовка держави до оборони в мирний час включає військово-патріотичне виховання громадян України, підготовку молоді до служби в Збройних Силах України, забезпечення престижу військової служби» та те, що «Інші військові формування, утворені відповідно до законів України, та відповідні правоохоронні органи: беруть участь у підготовці громадян України до військової служби, в тому числі допризовній підготовці молоді, підготовці призовників з військово-технічних спеціальностей, забезпеченні призову на строкову військову службу, навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори і під час мобілізації, а також у військово-патріотичному вихованні громадян України».

Відповідно до Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки, затвердженого Указом Президента України, проблемами національно-патріотичного виховання дітей та молоді вважається:

«відсутність єдиних методичного та термінологічного підходів до процесу національно-патріотичного виховання;

відсутність єдиних стандартів щодо процесів, суб'єктів, їх компетенції та повноважень, якості діяльності у сфері національно-патріотичного виховання;

недостатність кваліфікованого кадрового потенціалу в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, у навчальних закладах для організації та здійснення заходів із національно-патріотичного виховання, нерозвиненість низової ланки в системі координації виховних процесів у цьому напрямі;

низький рівень матеріально-технічного забезпечення та розвитку інфраструктури у сфері національно-патріотичного виховання».

Процес удосконалення системи військово-патріотичного виховання досліджують Т. М. Бабич, Є. О. Барилка, О. В. Вербовський, В. А. Дроговоз, В. Г. Корицький, М. С. Куцкір, В. В. Моїсєєв, О. О. Пашкова, І. С. Семененко, В. В. Шевченко, зокрема у розрізі навчання хортингу – Д. С. Буданов, В. О. Зелений, І. В. Кузора, І. А. Майборода, Р. М. Мішаровський, М. В. Тимчик, І. С. Тихонькова, О. В. Шило, у розрізі навчання предмету «Захист вітчизни» – О. В. Кириченко, Б. П. Мисак та інші вчені.

Вихованню в освітньому середовищі присвячені праці Я. В. Бобилева, В. В. Борисова, В. А. Дроговоза, зокрема І. Д. Бехом та К. І. Чорною розроблено програму українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді.

За безумовної важливості цих досліджень питання професійної орієнтації школярів на військову службу за контрактом у системі військово-патріотичного виховання є недостатньо розробленими.

На основі аналізу зазначених вище джерел і сучасної практики професійної орієнтації школярів на військову службу за контрактом у системі військово-патріотичного виховання виявлено певні *суперечності між*:

потребою переходу військових формувань України на контрактний спосіб комплектування та відсутністю обґрунтованих виховних стратегій для його забезпечення;

потребою належної зайнятості у військових формуваннях та відсутністю педагогічних умов формування у молоді готовності до вибору професії військовослужбовця за контрактом;

потребою виховання військово-патріотичних якостей в молоді та низьким рівнем його кадрового та матеріально-технічного забезпечення.

За результатами попередніх наших досліджень [1–11] також обґрунтовано педагогічні умови професійної орієнтації школярів на військову службу за контрактом у системі військово-патріотичного виховання, а саме:

забезпечення гендерної рівності з питання вибору програми вивчення предмета (навчальної дисципліни) «Захист Вітчизни» сприяє організуванню днів відчинених дверей у військових частинах, пояснення, чим різняться між собою програми цього предмета (навчальної дисципліни) за змістом школярів 8–9-х класів (у площині військово-патріотичного виховання) та їх можливість здійснювати вибір програми за складністю;

викладання предмета (навчальної дисципліни) «Захист Вітчизни» у середніх школах (коледжах) офіцерами військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення України сприяє засвоєнню матеріалу на більш високому професійному рівні, що є важливим для організації мобілізаційного процесу за умов відсутності обов'язкової військової служби у державі;

викладання предмета (навчальної дисципліни) «Захист Вітчизни» у середніх школах (коледжах) офіцерами військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення України сприяє проведенню профорієнтаційної роботи, спрямованої на залучення майбутніх випускників шкіл до військової служби за контрактом;

проведення практичних занять на території військової частини сприяє наданню школярам більш повної інформації про умови військової служби, що є необхідним для прийняття позитивного рішення стосовно проходження військової служби за контрактом.

Метою статті є уточнити критерії, показники й рівні готовності школярів до свідомого професійного самовизначення щодо проходження військової служби за контрактом, визначити модель професійної орієнтації школярів на

військову службу за контрактом у системі військово-патріотичного виховання та перевірити її експериментально.

Виклад основного матеріалу дослідження. Науковці розглядають моделювання як одну з основних категорій теорії пізнання. Поняття «модель» (лат. *modus* – міра, зразок) у довідниках і наукових працях визначають як конструкцію, компонентами якої є об'єкт-оригінал [12, с. 221]. Педагогічна модель – мислена система, що імітує чи відображає певні властивості, ознаки, характеристики об'єкта дослідження або принципи його внутрішньої організації чи функціонування і презентується у вигляді культурної форми, що притаманна певній соціокультурній практиці [13].

Модель професійної орієнтації школярів на військову службу за контрактом у системі військово-патріотичного виховання – це уявлення про систему освіти, в якій ця модель застосовується при виробленні управлінського рішення. Будь-яку модель для оцінювання її відповідності об'єкту необхідно перевіряти на повноту врахованих чинників, які впливають на розвиток процесів, що досліджуються. Модель будь-якого процесу спрощує уявлення про внутрішню поведінку системи в заданих умовах. Під час моделювання процесів необхідне чітке уявлення базисних елементів моделей, якими є процедури і параметри.

Проектуючи модель професійної орієнтації школярів на військову службу за контрактом у системі військово-патріотичного виховання, ми урахували ідеї дослідників щодо моделювання, на якому ґрунтуються теоретичні й експериментальні методи наукового дослідження [10; 13–15].

Мета моделювання – побудова ідеальних об'єктів у ході дослідження педагогічних об'єктів і явищ. Педагогічне моделювання слід трактувати як дослідження педагогічних об'єктів (явищ) за допомогою моделювання [13].

Оскільки об'єктом педагогічного моделювання за будь-яких умов є освітній процес, що реалізується чи планується до реалізації в певному соціокультурному просторі. Цей простір, не маючи ні концептуальної, ні функціональної однорідності, надає можливість співіснування в ньому різних

освітніх систем і рівнів, зорієнтованих на задоволення потреб окремих соціальних груп суспільства [13]. Об'єкт педагогічного моделювання в нашому випадку – професійна орієнтація школярів на військову службу за контрактом у системі військово-патріотичного виховання.

Предметом педагогічного моделювання, вочевидь, можуть бути або окремі аспекти освітнього процесу, або його окремі характеристики [13]. Предмет педагогічного моделювання в нашому випадку становлять зміст і функціональність виховання, його зв'язок із професійною орієнтацією на військову службу за контрактом.

Відповідно мета педагогічного моделювання – формування готовності школярів до військової служби за контрактом в системі військово-патріотичного виховання.

Лодатко Є. О. виділяє такі типи педагогічних моделей [14, с. 70, 71]:

змістові моделі – це тип педагогічних моделей, для яких предметом моделювання становлять зміст досліджуваного педагогічного об'єкта, що утворюється сукупністю певних атрибутів (властивостей, ознак, характеристик тощо), які слугують основою для його специфікації;

структурні – це тип педагогічних моделей, для яких предметом моделювання становлять структура досліджуваного педагогічного об'єкта;

функціональні – це тип педагогічних моделей, для яких предмет моделювання становить орієнтованість досліджуваного об'єкта на реалізацію певних педагогічних значущих функцій.

На підставі запропонованих визначень можна дійти висновку, що пропонується нами модель змістово-функціональна (рис. 1). Елементами цієї моделі є визначені педагогічні умови професійної орієнтації школярів на військову службу за контрактом у системі військово-патріотичного виховання. Розглядаючи педагогічні моделі формування готовності до певної діяльності, можна виділити основні блоки: цільовий, організаційно-змістовий і результативно-оцінний, які ми використовуємо в нашій моделі.

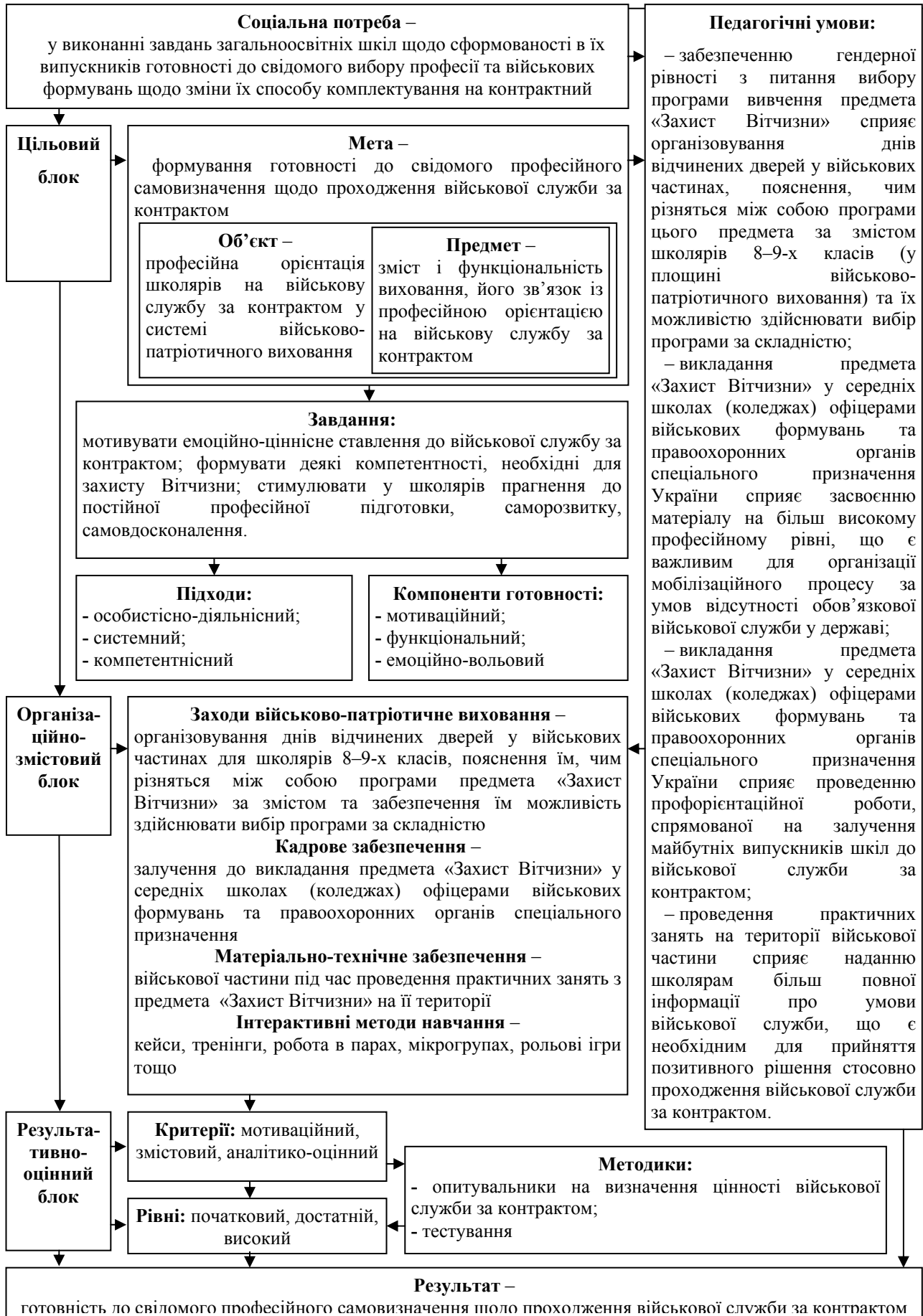

Рисунок 1 – Модель формування готовності до свідомого професійного самовизначення щодо проходження військової служби за контрактом

Блоки моделі тісно взаємопов'язані метою і завданнями формування готовності до свідомого професійного самовизначення щодо проходження військової служби за контрактом, через мотивування емоційно-ціннісного ставлення до військової служби за контрактом, формування деяких компетентностей, необхідних для захисту Вітчизни, стимулювання у школярів прагнення до постійної професійної підготовки, саморозвитку, самовдосконалення.

Конкретизуємо блоки моделі.

Цільовий блок охоплює мету, завдання, підходи, принципи, компоненти готовності. Мету й завдання цього курсу спрямовано на розвиток у слухачів мотивів і потреб, ціннісних орієнтацій у здійсненні миротворчої діяльності; прагнення до організації спілкування з партнером на гуманістичній, правовій основі; культури професійного вербального й невербального спілкування, культури слухання; конструктивної поведінки в конфліктних ситуаціях; на розвиток необхідності постійної самоосвіти, саморозвитку й самовдосконалення.

До *організаційно-змістового блока*, виходячи з педагогічних умов, слід віднести: заходи військово-патріотичне виховання – організування днів відчинених дверей у військових частинах для школярів 8–9-х класів, пояснення їм, чим різняться між собою програми предмета «Захист Вітчизни» за змістом та забезпечення їм можливість здійснювати вибір програми за складністю; кадрове забезпечення – залучення до викладання предмета «Захист Вітчизни» у середніх школах (коледжах) офіцерами військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення; матеріально-технічне забезпечення – військової частини під час проведення практичних занять з предмета «Захист Вітчизни» на її території; інтерактивні методи навчання – кейси, тренінги, робота в парах, мікрогрупах, рольові ігри тощо.

У *результативно-оцінному блоці* наведено критерії, показники, діагностичний супровід формування готовності до свідомого професійного самовизначення щодо проходження військової служби за контрактом (опитувальники на визначення цінності військової служби за контрактом,

тестування). Серед видів контролю використовували вхідний, поточний, тематичний, підсумковий, завершальний (іспит), серед форм контролю – усна і письмова.

Будь-яка педагогічна модель, що передбачає педагогічні вимірювання, має містити обґрунтування [13]:

- необхідності визначення тих модельних характеристик (параметрів), які є інваріантами для вимірювань;
- достатності вибраних модельних характеристик (параметрів) для забезпечення коректності вимірювань;
- вибору вимірювальних процедур, що можуть забезпечити коректність вимірювань;
- смислової відповідності вимірювальних процедур тим модельним характеристикам (параметрам), які вибрані для вимірювання;
- методів, придатних для коректної обробки результатів вимірювань;
- вибору серед цих методів обробки результатів такого, який дає можливість подання даних у вигляді, придатному для їх докладної змістової інтерпретації.

У нашій моделі показниками мотиваційного критерію є оцінювання військової служби, усвідомлення своєї ролі в ній; змістового – розуміння особливостей перебування на військовій службі; аналітико-оцінного – формування деяких компетентностей, необхідних для захисту Вітчизни. Наведені критерії та показники формування готовності до свідомого професійного самовизначення щодо проходження військової служби за контрактом стали підґрунтям для визначення рівнів формування такої готовності, а саме: початковий, достатній, високий.

Результатом упровадження такої моделі в систему військово-патріотичного виховання стане формування готовності до свідомого професійного самовизначення щодо проходження військової служби за контрактом.

На основі результатів здійсненого аналізу реального стану сформованості готовності до свідомого професійного самовизначення щодо проходження військової служби за контрактом і з урахуванням теоретичних засад

дослідження розроблено експериментальну модель, яка схематично відтворює формування готовності до свідомого професійного самовизначення щодо проходження військової служби за контрактом (рис. 1).

Пробний експеримент нами був проведений у м. Києві до початку бойових дій в Україні та дав позитивні результати [1]. З метою перевірки обґрунтованих педагогічних умов професійної орієнтації на військову службу за контрактом в нових умовах у Вовчанському районі Харківської області проведено новий педагогічний експеримент.

Інформаційним відділом освіти Вовчанської районної державної адміністрації була надана інформація про навчальні заклади, в яких учні 11-х класів вивчають предмет «Захист Вітчизни» (табл. 1, 2). Дані об'єкти ми розподілили на дві групи за принципами розташування об'єкту до військового підрозділу та за чисельністю учнів в 11 класах. Отже експериментом було охоплено 178 осіб, до експериментальної групи ввійшло 100 осіб, до контрольної – 78 осіб ($N = 100$, $M = 78$).

Оскільки дані отримані в результаті вимірів порядковою шкалою, число градацій різних балів більше або дорівнює трьом та якщо обсяг вибірок не малий ($N, M > 50$), то ми використовуємо критерій χ^2 . Для проведення необхідних розрахунків використовувалась комп'ютерна програма «Статистика в педагогіці» [16].

Таблиця 1 – Дані експериментальної групи про навчальні заклади Вовчанської районної, в яких учні 11-х класів вивчають предмет «Захист Вітчизни»

№ з/п	Назва навчального закладу	Кількість 11-х класів	Кількість учнів, які вивчають предмет «Захист Вітчизни»
1.	Вовчанська гімназія №1 Вовчанської районної ради Харківської області	2	29
2.	Вовчанський лицей №2 Вовчанської районної ради Харківської області	2	33
3.	Вовчанська загальноосвітня школа I-III ступенів Вовчанської районної ради Харківської області	1	12
4.	Вовчансько-Хутірська загальноосвітня школа I-III ступенів Вовчанської районної ради Харківської області	1	9
5.	Революційна загальноосвітня школа I-III ступенів Вовчанської районної ради Харківської області	1	8
6.	Вовчанська загальноосвітня школа I-III ступенів №7 Вовчанської районної ради Харківської області	1	9
Усього		8	100

Вихідними даними для комп'ютерної програми є отримані дані в результаті проведеного експерименту до формування готовності свідомого професійного самовизначення щодо проходження військової служби за контрактом експериментальної та контрольної груп (табл. 3, рис. 2).

За проведеними розрахунками у комп'ютерній програмі «Статистика в педагогіці» отримані дані, які відображені на рисунках 3, 4. Емпіричне значення критерію виявляється більше критичного, нульова гіпотеза відкидається і приймається альтернативна гіпотеза – характеристики експериментальної і контрольної групи вважаються різними з достовірністю відмінностей 95 %. Застосування пропонованого педагогічного впливу нових педагогічних умов призводить до статистично значущих (на рівні 95 % за критерієм χ^2) відмінностей результатів до початку і після закінчення проведення експерименту.

Так, високий і початковий рівні готовності виявили 61 і 5 % школярів відповідно, а до експерименту ці показники становили 43 і 8 %. Це пояснюється тим, що педагогічні умови дають можливість вирішувати сукупність завдань для виховання всебічно і гармонійно розвиненої особистості із сформованою готовністю до свідомого професійного самовизначення щодо проходження військової служби за контрактом.

Таблиця 2 – Дані контрольної групи про навчальні заклади Вовчанської районної, в яких учні 11-х класів вивчають предмет «Захист Вітчизни»

№ з/п	Назва навчального закладу	Кількість 11-х класів	Кількість учнів, які вивчають предмет «Захист вітчизни»
1.	Білоколодязний навчально-виховний комплекс (загальноосвітня школа I-III ступенів - дошкільний навчальний заклад) Вовчанської районної і ради Харківської області	1	6
2.	Гонтарівська Друга загальноосвітня школа I-III ступенів Вовчанської районної ради Харківської області	1	7
3.	Жовтнева Друга загальноосвітня школа I-III ступенів Вовчанської районної ради Харківської області	1	11
4.	Землянський навчально-виховний комплекс (загальноосвітня школа I-III ступенів - дошкільний навчальний заклад) Вовчанської районної і ради Харківської області	0	2

№ з/п	Назва навчального закладу	Кількість 11-х класів	Кількість учнів, які вивчають предмет «Захист вітчизни»
5.	Іванівська загальноосвітня школа I-III ступенів Вовчанської районної ради Харківської області	1	5
6.	Новоолександрівська загальноосвітня школа I-III ступенів Вовчанської районної ради Харківської області	1	5
7.	Охрімівський навчально-виховний комплекс (загальноосвітня школа I-III ступенів - дошкільний навчальний заклад) Вовчанської районної ради Харківської області	0	2
8.	Різниківська загальноосвітня школа I-III ступенів Вовчанської районної ради Харківської області	0	3
9.	Хотімлянська загальноосвітня школа I-III ступенів Вовчанської районної ради Харківської області	1	4
10.	Юрченківська загальноосвітня школа I-III ступенів Вовчанської районної ради Харківської області	1	8
11.	Вільчанська загальноосвітня школа I-III ступенів Вовчанської районної ради Харківської області	0	3
12.	Пільнянський навчально-виховний комплекс (загальноосвітня школа I-III ступенів - дошкільний навчальний заклад) Вовчанської районної і ради Харківської області	0	3
13.	Жовтневий навчально-виховний комплекс (загальноосвітня школа I-III ступенів - дошкільний навчальний заклад) Вовчанської районної і ради Харківської області	1	5
14.	Старосалтівська загальноосвітня школа I-III ступенів ім. Героя Радянського Союзу О.М.Щербака Вовчанської районної ради Харківської області	1	7
15.	II-Червоноармійська загальноосвітня школа I-III ступенів Вовчанської районної ради Харківської області	1	7
Усього		10	78

Таблиця 3 – Результати експерименту формування готовності до свідомого професійного самовизначення щодо проходження військової служби за контрактом експериментальної та контрольної груп

Рівень готовності	Контрольна група до початку експерименту	Експериментальна група до початку експерименту (осіб)	Контрольна група після закінчення експерименту	Експериментальна група після закінчення експерименту (осіб)
Початковий	5	8	5	5
Достатній	44	49	43	34
Високий	29	43	30	61

Критерий: Критерий Хи-квадрат
 Индивидуальные данные Суммарные данные
 Описательная статистика Анализ

	Контрольная группа до начала эксперимента (человек)	Контрольная группа после окончания эксперимента (человек)	Экспериментальная группа до начала эксперимента (человек)	Экспериментальная группа после окончания эксперимента (человек)
6	5	5	8	5
9	44	43	49	34
12	29	30	43	61

Рисунок 2 – Сумарні дані за максимальною чисельністю балів формування готовності до свідомого професійного самовизначення щодо проходження військової служби за контрактом експериментальної та контрольної груп

Шкала: Отношений Критерий: Критерий Хи-квадрат
 Метод ввода данных: Индивидуальные данные Суммарные данные
 Суммарные данные Описательная статистика Анализ

Параметры	Контрольная группа до начала эксперимента	Контрольная группа после окончания эксперимента	Экспериментальная группа до начала эксперимента	Экспериментальная группа после окончания эксперимента
Объем выборки	78	78	100	100
Минимум	6	6	6	6
Максимум	12	12	12	12
Интервал (размах)	6	6	6	6
Сумма	774	777	1005	1068
Среднее	9,9231	9,9615	10,05	10,68
Медиана	9	9	9	12
Дисперсия	3,1109	3,1543	3,5227	3,1491

Рисунок 3 – Описова статистика експерименту формування готовності до свідомого професійного самовизначення щодо проходження військової служби за контрактом експериментальної та контрольної груп

Експериментальна робота позитивно вплинула на підвищення інтересу школярів до військової служби. Зазначено, що ці зміни більшою мірою відбулися у школярів експериментальної групи порівняно з контрольною групою, і ці зміни є статистично достовірними. Це вказує на взаємозв'язок означених етапів формування готовності до свідомого професійного самовизначення щодо проходження військової служби, їх взаємодоповнення й необхідність одночасної реалізації в навчально-виховному процесі.

Шкала: Отношений Критерий: Критерий Хи-квадрат
 Метод ввода данных: Индивидуальные данные Суммарные данные
 Суммарные данные Описательная статистика Анализ

	Контрольная группа до начала эксперимента	Контрольная группа после окончания эксперимента	Экспериментальная группа до начала эксперимента	Экспериментальная группа после окончания эксперимента
Контрольная группа до начала эксперимента		Эмпирическое значение критерия Хи-квадрат 0,0284, критическое 5,991. Характеристики сравнимых выборок совпадают на уровне значимости 0,05	Эмпирическое значение критерия Хи-квадрат 0,3732, критическое 5,991. Характеристики сравнимых выборок совпадают на уровне значимости 0,05	Эмпирическое значение критерия Хи-квадрат 10,0949, критическое 5,991. Достоверность различий характеристик сравнимых выборок составляет 95%
Контрольная группа после окончания эксперимента	Эмпирическое значение критерия Хи-квадрат 0,0284, критическое 5,991. Характеристики сравнимых выборок совпадают на уровне значимости 0,05		Эмпирическое значение критерия Хи-квадрат 0,6901, критическое 5,991. Характеристики сравнимых выборок совпадают на уровне значимости 0,05	Эмпирическое значение критерия Хи-квадрат 9,0312, критическое 5,991. Достоверность различий характеристик сравнимых выборок составляет 95%
Экспериментальная группа до начала эксперимента	Эмпирическое значение критерия Хи-квадрат 0,3732, критическое 5,991. Характеристики сравнимых выборок совпадают на уровне значимости 0,05	Эмпирическое значение критерия Хи-квадрат 0,6901, критическое 5,991. Характеристики сравнимых выборок совпадают на уровне значимости 0,05		Эмпирическое значение критерия Хи-квадрат 6,5185, критическое 5,991. Достоверность различий характеристик сравнимых выборок составляет 95%
Экспериментальная группа после окончания эксперимента	Эмпирическое значение критерия Хи-квадрат 10,0949, критическое 5,991. Достоверность различий характеристик сравнимых выборок составляет 95%	Эмпирическое значение критерия Хи-квадрат 9,0312, критическое 5,991. Достоверность различий характеристик сравнимых выборок составляет 95%	Эмпирическое значение критерия Хи-квадрат 6,5185, критическое 5,991. Достоверность различий характеристик сравнимых выборок составляет 95%	

Рисунок 4 – Аналіз експерименту формування готовності до свідомого професійного самовизначення щодо проходження військової служби за контрактом експериментальної та контрольної груп

Результати діагностування рівнів готовності формування готовності до свідомого професійного самовизначення щодо проходження військової служби експериментальної та контрольної груп представлено на рис. 5.

Доведено, що в результаті проведеної експериментальної роботи збільшилась кількість школярів із високим рівнем сформованості готовності до свідомого професійного самовизначення щодо проходження військової служби за контрактом в експериментальній групі на 18 %, тоді як у контрольній на 1 %, із достатнім рівнем в експериментальній групі зменшилась на 15 %, тоді як у контрольній зменшилась на 1 %, а також зменшилась кількість слухачів із початковим рівнем в експериментальній групі на 3 %, а у контрольній змін не було.

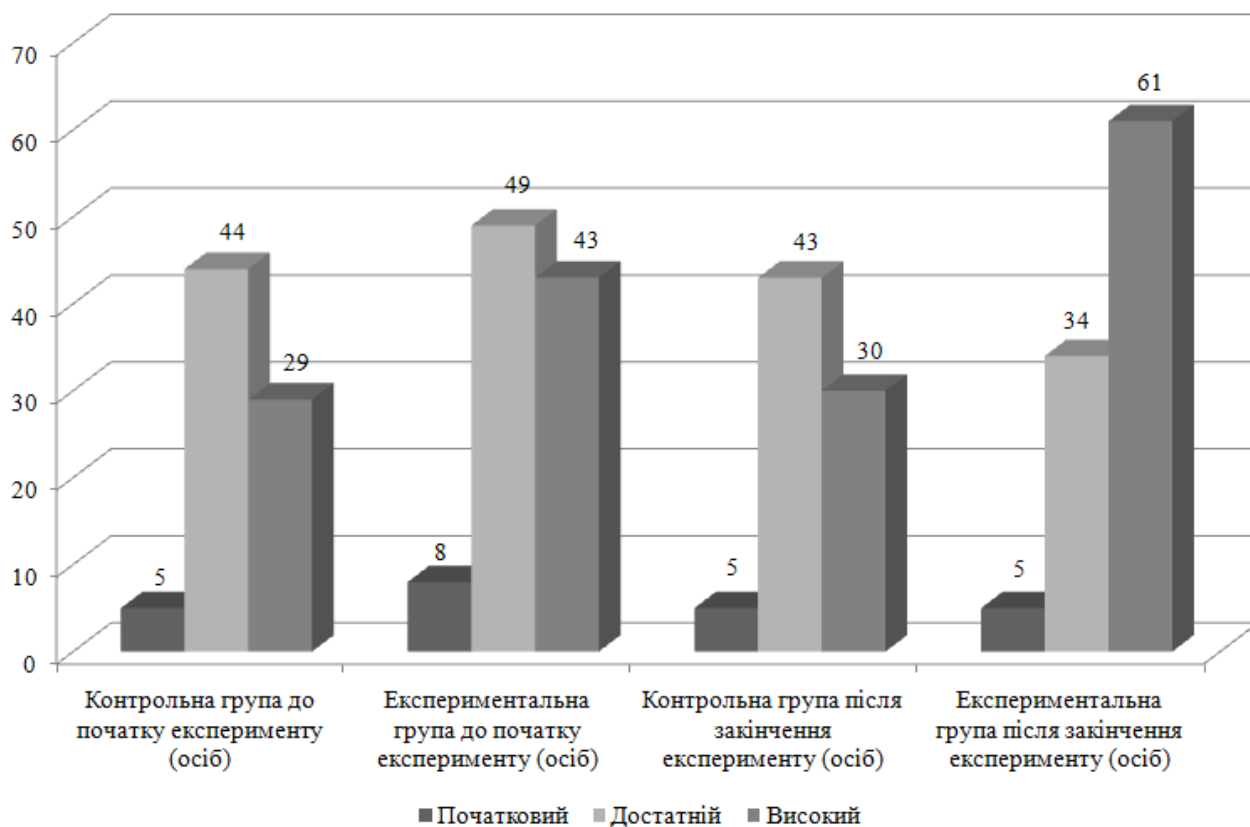

Рисунок 5 – Динаміка рівнів формування готовності до свідомого професійного самовизначення щодо проходження військової служби за контрактом експериментальної та контрольної груп

Висновки. За результатами проведеного дослідження уточнено параметри свідомого професійного самовизначення школярів щодо проходження військової служби за контрактом: критерії (мотиваційний,

змістовий, аналітико-оцінний), показники (мотиваційного критерію – оцінювання військової служби, усвідомлення своєї ролі в ній; змістового – розуміння особливостей перебування на військовій службі; аналітико-оцінного – формування деяких компетентностей, необхідних для захисту Вітчизни) й рівні готовності (початковий, достатній, високий); визначено модель професійної орієнтації школярів на військову службу за контрактом у системі військово-патріотичного виховання та перевірено її експериментально.

Список використаної літератури

1. Медвідь М. М. Шляхи удосконалення військово-патріотичного виховання молоді навчальних закладів і її професійної орієнтації на військову службу за контрактом / М. М. Медвідь, В. М. Дем'янишин // Теорія та методика навчання та виховання. – 2012. – Вип. 32. – С. 97–107.

2. Дем'янишин, В. Створення передумов у середній школі щодо забезпечення гендерної рівності у військових формуваннях / В. Дем'янишин // Методологія сучасних наукових досліджень : матеріали Х наук.-практ. конф. Молодих вчених (м. Харків, 24–25 жовтня 2013 р.). – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2013. – С. 34–36.

3. Формирование у граждан готовности к военной службе и к выполнению служебно-боевых задач в условиях глобализации / М. М. Медвидь, В. М. Демьянишин, Е. С. Яковенко, Я. В. Павлов // ძალადსაზოგადოება (ისტორია, თეორია, პრაქტიკა) [Влада і суспільство (історія, теорія, практика)]. – 2014. – № 2. (30). – С. 48–60.

4. Медвідь М. М. Регулювання зайнятості у військових формуваннях та правоохоронних органах спеціального призначення шляхом залучення жінок до військової служби / М. М. Медвідь, В. М. Дем'янишин // Соціально-трудові відносини: теорія та практика : зб. наук. пр. – К. : КНЕУ, 2014. – Вип. 2 (8). – С. 129–135.

5. Попереду змін у військових системах вищої освіти та професійної орієнтації / М. М. Медвідь, А. В. Бабічев, В. М. Дем'янишин, Ю. І. Медвідь, А. Г. Бухун // Вісник Черкаського університету. – 2016. – Вип. № 14. – С. 76–87.

6. Zub O. V. Integrated approach in forming eco-valeological culture of National Guard of Ukraine future officers / O. V. Zub, V. M. Demianyshyn // Вісник Черкаського університету. – 2016. – Вип. № 12. – С. 76–87.

7. Управління змінами у військових системах вищої освіти та професійної орієнтації / М. М. Медвідь, А. В. Бабічев, В. М. Дем'янишин, Я. В. Павлов // Актуальні питання освіти і науки : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 10–11 листоп. 2016 р.). – Х. : ХНЕУ ім. Семена Кузнеця, 2016. – С. 274–280.

8. Дем'янишин В. М. Проблема професійної орієнтації школярів на військову службу за контрактом / В. М. Дем'янишин // Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. у 3 ч. (м. Суми, 8 груд. 2016 р.). – Суми: ФОП Цьома С.П., 2016. – Ч. 1. – С. 25–28.

9. Дем'янишин В. М. Передумови дослідження професійної орієнтації школярів на військову службу за контрактом у системі військово-патріотичного виховання / В. М. Дем'янишин // Особистість, сім'я і суспільство: питання педагогіки та психології : збірник тез наукових робіт учасників Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 25–26 груд. 2016 р.). – Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2016. – С. 130–133.

10. Modeling of decision-making process in pre-deployment training of military and police peacekeeping personnel / М. М. Medvid, Ya. V. Pavlov, L. K. Strilets, V. M. Demianyshyn, S. O. Ryvovarov // Честь і закон. – 2016. – № 2. – С. 34–42.

11. Дем'янишин В. М. Теоретичні основи професійної орієнтації школярів на військову службу за контрактом / В. М. Дем'янишин, С. О. Пивоваров // Наукові записки кафедри педагогіки. – 2017. – № 40. – С. 47–55.

12. Педагогічний словник / [за ред. М. Д. Ярмаченка]. – К. : Пед. думка, 2001. – 516 с.

13. Лодатко Є. О. Педагогічні моделі, педагогічне моделювання і педагогічні вимірювання : that is that? / Є. О. Лодатко // Вища освіта України № 3 : теорет. та наук.-метод. часопис. Дод. 1. Темат. вип. Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технологія. Т. 1 / Ін-т вищ. освіти АПН України, 2011. – Т. 1. – С. 339–344.

14. Лодатко Є. О. Типологія педагогічних моделей / Є. О. Лодатко // Вища освіта України № 3 : теорет. та наук.-метод. часопис. Дод. 1. Темат. вип. Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технологія. Т. 1 / Ін-т вищ. освіти АПН України, 2013. – С. 68–72.

15. Іщенко Д. В. Мотиваційні аспекти навчальної діяльності старшокласників з формування готовності до військової служби за контрактом [Електронний ресурс] / Д. В. Іщенко, В. І. Мірошніченко // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2013. – Вип. 3. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2013_3_8

16. Новиков, Д. А. Статистические методы в педагогических исследованиях (типовые случаи) / Д. А. Новиков. – М. : МЗ-Пресс, 2004. – 67 с.

Демьянишин В. Модель профессиональной ориентации школьников на военную службу по контракту в системе военно-патриотического воспитания и результаты ее экспериментальной проверки

В статье уточнено параметры сознательного профессионального самоопределения школьников относительно прохождения военной службы по контракту: критерии (мотивационный, содержательный, аналитико-оценочный), показатели (мотивационного критерия – оценивание военной службы, осознание своей роли в ней; содержательного – понимание особенностей пребывания на военной службе; аналитико-оценочного – формирование некоторых компетентностей, необходимых для защиты Отечества) и уровне готовности (начальный, достаточный, высокий); определена модель профессиональной ориентации школьников на военную службу по контракту в системе военно-патриотического воспитания и проверено ее экспериментально.

Ключевые слова: модель, профессиональная ориентация, военная служба по контракту, военно-патриотическое воспитание, готовность, методическое обеспечение.

Demyanyshyn V. Model of professional orientation the pupils for contract military service in the system of military-patriotic education and results of its experimental inspections

Formulation the problem in general. Relevance of the study due priority tasks regarding the formation of secondary schools graduates in their readiness for a conscious choice of profession and military forces to change their method of recruitment to contractual. It grows in conditions of warfare in eastern Ukraine.

Analysis of recent research and publications in which a solution. There are a lot of studies related to occupational choice of scientists and dedicated to improving the system of military-patriotic education. For the absolute importance of the research question of professional orientation of pupils on contract military service in the system of military-patriotic education is not sufficiently developed.

The aim of the article is to clarify the criteria, indicators and levels of the pupils readiness to professional self-conscious about military service under the contract, to determine the model of professional orientation of the pupils on contract military service in the system of military-patriotic education and test it experimentally.

The main material research. Defined the model of professional orientation of pupils on contract military service in the system of military-patriotic education, the feature of this model is filling organizational, semantic unit, based on the pedagogical conditions include: measures of military-patriotic education – organizing open door days in the military units for pupils of 8-9 grades, explaining to them the differences applications of subjects "Homeland security" on the content and

provide them with the opportunity to select the program of complexity; staffing – involvement in teaching the subject "homeland security" in secondary schools (colleges) the officers of military units and law enforcement agencies of special purposes; logistical support – of the military unit during the practice of the subject named "Homeland security" in its territory; interactive teaching methods – case studies, training, work in pairs, microgroups, role playing and more.

Test us experiment was conducted in Kiev before the combat actions in Ukraine and gave the positive results. In order to test pedagogical conditions of vocational guidance for military service under contract to the new conditions in the Vovchansk Kharkiv region conducted a new pedagogical experiment.

Conclusions. *The results of the study specified parameters of conscious professional self of pupils about military service under contract, criteria (motivation, contents, analytical and evaluative), performance (motivation- evaluation of the military service, awareness of their role in it, semantic - understanding of being in the military service, analytical - the formation of certain competencies necessary to protect the Motherland) and levels of readiness (basic, sufficient, high); defined the model of professional orientation of students under the contract military service in the system of military-patriotic education and checked it experimentally.*

Keywords: *model, professional orientation, military service under the contract, the military-patriotic education, readiness, methodological support.*